

**Записки НТШ/1909/87 —
Лист Ксенофонта
Климковича до Марка
Вовчка**

Василь Доманицький

1909

Лист Ксенофонта Климковича до Марка Вовчка.

Року 1862 редакція „[Вечерниць](#)“, що з того року почали виходити, одержала від Марка Вовчка і умістила в ч. 10 початок оповідання „Пройдисвіт“, написаного тогож 1862 року заграницею. Про се автор (Марія Марковичка) так пише в одному з листів своїх до чоловіка: „а от тобі завтра або позавтраму пошлю, що написала для Вечорниць у Львові — „Пройдисвіт“; усі кажуть, що вже краще ніби й не можна, а я се тобі переказую, бо знаю, що любиш таке слухати. Перешлю теж і лист тобі, що одібрала із Львова“ (лист без дати, але очевидно писаний в червні 1862 р.).

Лист, про який згадує М. Вовчок („із Львова“) був від [Ксенофонта Климковича](#), редактора „Вечерниць“, який не знаходить слів для подяки авторови за „Пройдисвіта“, бо „усі ми предвиджуємо, що неоціненим уділом Вашим в наших „Вечорницях“ становить ся нова епоха в нашій галицькій письменности“. Одначе Марковичка кінця оповідання не прислала, хоч оповіданне було докінчене (се оповіданне видруковане теж у

ЛНВістнику, 1908, II кн.). Правда, що написала вона його не одразу, бо в одному з листів писаних до чоловіка у місяці липні тогож року, вона згадує, що „тепер я кінчаю „Пройдисвіта“. Але треба сказати, що українська редакція, отсе недавно видрукована, значно коротша від російської. Початок оповідання автор поправив ще раз і післав у „Вечерниці“, а на більше не спроміг ся.

Висловлюючи подяку Марковичці за оповідання, Климкович досить докладно оповідає їй про два літературно-політичні напрями в Галичині: молодий, щиро-народній, український, репрезентанти якого спромогли ся на перший орган „Вечерниці“, і москвофільський. Перший в порівнанню з другим був такий ще слабенький, що „тепер нема у нас аби одного писателя, який хоч трохи умів би нашу українську мову!“ Климкович цікаво оповідає про те, як молоді „вечерничники“ з усієї сили заходили ся знайомити ся з українською (з російської України) літературою і які перепони їм ставили москвофіли; напр. „Основа“ вже 1½ року виходить, а їм ледво перших дві книжки першого року довелось прочитати.

Лист Климковича — цікавий матеріал для історії відродження української ідеї в половині XIX ст.

Вельми шановна Пані!

Не прогнівайтесь, Ваша Милість, що я, незнакомий Вам чоловічок осмів на стільки, щоб моїм писанням, нежданим і незваним, Вам якусь часинку наскучити. Но се вже так водить ся на світі: чим хто більше заслужив собі у людей і любові і слави, тим більше вони єго нудять своїми шанобами. Мабуть Вам, Милостива Пані, не тайно що Ваша слава широко-далеко тягнула вже по Словянському світу, і що не найде ні одного свічного, свого народность широ любящего чоловіка між тим 15-мільонним народом, которого молоденьку словесность Ви обдаряете вічно-цвітущими квітами Вашої як весна прекрасної Музи, — не найде, кажу, ні одного щоб не почув для Вас горячої вдяки і незагасної шаноби у своїм народнім сердці. Не подивуйтеж про те, Ваша Милість, що і в мене, одного — та чей не першого і не самого — из тисячей Ваших почитателів: чим душа повна, тим і переливаєть ся; що і я не видержав уже стояти одалеки з шануючим мовчанням, та таки осмів поклонити ся Вам своїм нерічивим словом. Коли виноватий то будьте ласкаві, простить мене, — бо і як же тут не завинити?...

А в мене, щоб знали, єсть ще таки инша і важна причина, поклонитись Вам і подякувати. Ви пошанували наших Галичан одним из пречудесних творів Вашого — сказав би, од самих грацій подарованного — пера, посилаючи для тих наших починкових, та тому таких неудачних іще „Вечерниць“ першу часть Вашої повістки: „Пройдисвіт“. Я читав її, я видів почерк Вашої руки, я божеволів з радости, я... уобразить собі, прошу, що діється, коли кому лучиться

побачити у живі очі дорогеє письмо славного чоловіка, которого любять — ні! — обожають?... Що ж инше, як не те, що він кинеться і жарко цілуватиме кожную строчку письма, що як би живе стоїть собі на папірі, та неначеб то промовляє: се я, которого ти обожаеш! Спасибі Вам, — великий спасибі! Я обявляю отсе од імені всіх вечерничників сиріч: від імені всеї нашої молодїої идеєю нашої малоруської народності наскрізь проникнутої інтелігенції, від імени всеї а всеї молодежи, від імени всіх розумних, незапроданних і незакуплених, живу гадку живою душею поміаючих старших! Усі ми превиджуем, що неоціненним уділом Вашим в наших „Вечорницях“ становиться нова епоха в нашій галицькій письменності. Проте іще раз повторяю наше: спасибі!

Тут належить сказати кілька слів за наши політичнє-літературні відношення, щоб вияснити, длячого тїї Вечерниці, наш перший щирий народнє-словесний подвиг, такі собі слабенькі як тее мабуть Ви самі уже завважали, переглянувши 16 номерів сєго письма, которе ми для Вас на руки пана [Бернатовича](#) послали. И рад би в царство, та грїхів багацько! Грїхи то книжницькі та фарисейські, в которих ми бідні Галичане заковизнули.

От як воно і сталось. Утворилась було у нас ще до 1848 року невелика партія сами Царслависти та Москвофіли. Од 1848 року, коли то ми Галичане пробудилися до життя народнєго, отся партія гаразд більшала. Нещастя хотїло, що вона всю нашу літературу під свою власть загорнула: і літературні органи і видавання книжок школьніх і професорські посади

так на університеті, як і по гімназіях, одним словом все, що могло служити для розвою нашого народнього слова. Вона, замість образовати народню мову, заправляла молодіж нашу в якомусь язикові, которим у нас, ба навіть в Московщині не говориться, а то все тому, аби колись виступити явно в чисто-московськiм строю. Очевидно, що наша молодіж не робила ніяких поступків в науці того язика, бо таким язиком (що справді е як-би якась екзотична рослина) у нас ніхто в живих людей, а навіть самі книжники-фарисеї не говорять, — а як які, то і совсім нерозуміють. Тим воно і сталось, що теперь, коли ввесь молодий мир почув сильно і узнав ясно потребу одного письменного малоруського язика, і то такого, який образують на Україні, коли, кажу, в тій ідеї удалось нам помимо всіх забігів володіючого у нас царславистичного москвофільства, основати один одинісенький орган: „Вечерниці“, сталось, бачите, таке, що теперь нема у нас аби одного писателя, який хоч трохи умів би нашу українську мову! — Недавно тому лучилось, що кілька українських книжечок досталося „в неосвященій, хлопоманській, українофілській руці“ нашої молодіжі на злость всім Царславистам і Москвофилам. Тут нам новий світ показався. Восторг і восхищення несказанне! Усі теперь нічого не бажають, як тільки познакомитися з українською літературою, з всіми а всіми ділами, які пишуть ся на Вкраїні, учитися найпільнійше тієї мови, і приймати її безусловно в письмі і товаришеськiм розговорі, — одним словом: становити один тісний союз народній, і одну самостайню народню словесность з нашими за-Збручевими братами Українцями.

Наші книжники, страх, як бояться того впливу української письменности на нашу молодіж. Вони бачать тут кінець своєї панування. Усіма силами старають ся вони, аби у нас не розширилися книжки українські. Вони дотепер уміли так упоратися, що „Основи“, котора уже, славити Бога, другий рік виходить, лиш дві перші книжки довелось нам читати. Нечуване діло!

Щоб сему лиху зарадити, завязало ся у нас товаришество: запренумеровали „Основу“, і через одного тутешнього купця (Диметом зовуть) веліли собі спровадити всіх українських книжок, які тепер в Питері друкуються, — з кожної хоч по 100 екземплярів, щоб бодай самим лучшим із наших по одній досталося. Та ба! Уже ж бо ми другий місяць, чи й не більше, дожидаємся, а все такі ані тої „Основи“, ані тих книжок не бачимо. Такий то трудний оборот межі Галичиною а сусідньою Россією, неначе з далеким Китаєм! Но єсть сподіватися, що сими днями достанемо уже і книжки і „Основу“. Тоді начнемо учитися, зачнемо инакше писати в наших „Вечерницях“, народна ідея побідить всіх книжників і фарісеїв, бо

„В своїй хаті своя правда,
„И сила і воля!“

як мовляв наш народній геній, вічної памяти наш [Тарас Шевченко](#), которого дух завсіди підкріпляетиме нас у святій борбі за правду і за волю!

От і закінчаю моє предовжезне письмо. Извиніть, щом пропустив з уваги головне і перше правило, яке заховати належить в писанню листів—що я прогрішив, кажу, великою глаголивостию. Іще лишь прибавляю нашу низеньку просьбу: будьте ласкаві, Ваша Милость, прислати нам продовженне Вашої прекрасної повісти за котору дякуємо Вам з усєго сердца, бо од того зависить піднесенне поваги тих наших Вечорниць перед читаючим світом, а через те саме і побіда нашої ідеї. Вашу правопись заховаємо з дипломатичнєю точностию; я сам заньмуся коректою того друковання, аби ані найменьша погрішка друкарська не взялася.

А поки що, маю честь поручатися Вашій Милості, наша Словутная Пані,

Ваш слуга і почитатель Ксенофонтъ Климкович.

Львів, дня 25-го Мая—6-го Червця 1862.

Подав *В. Доманицький*.

Ця робота перебуває у [суспільному надбанні](#) у всьому світі.

Цей твір перебуває у суспільному надбанні у всьому світі, тому що він опублікований до 1 січня 1923 року і автор помер щонайменше 100 років тому.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](#)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](#)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist
- Madvin

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)